pääw päämalt kosutada, siis wast wõib kooliſt oodetut tulu tulla. — Mõistmata lugemine ei wõi kedagi targema rahwa kannule aidata, ega meid eluteel sammu kaugemale wiia, kui meie ööpimeduses üleskaswanud eelkäijad olid seisnud. Aga kes lapsepõlwes osawalt mõtlema õpinud, se wõib hiljemine elus mitmest kohast oma õpetusele lisa leida ja kõik tööd paremine korrale toimetada, kui üks pimedas kotis kaswanud loom. — Sagedast on juba koliasjade puuduste rääkimisel neile, kes parandamist soowiwad, teiselt poolt wasta hüütud: „Teie tahate meie põllumeestest tuuderitud mehi teha!“ Niisugust pööraſt mõttet ei ole ial meil pähä tulnud, ega wõiks kaa sündida, kui meie küla ja kihelkonnakoolid kõige täielikumalt oma seadust jõuaksiwad täita, nii wähä kui põllumehele tuuderitut mehe tarkust waja lähäks. Meie ei taha koolidest midagi suuremat, kui et iga põllumees nende läbi, olgu tema koha omanik, rentnik, sulane ehk päiline, nii palju waimu äratamist leiaks, et tema kui mõistlik loom omad asjad oskab toimetada. Waabriku wormis walatud õpetused, mis massinaga pähä aetakse, ei wõi seda kasu kellegile tuua, sellepäraſt meie niisuguse õpetuse wiisi wasta kõigest wäest sõdime. — Et kõik rahwa õpetus kristliku põhja peal peab seisma, ei lähä wist kedagi salgama ega laitma, kui ristiusk mitte suutunnistuseks ei jää, waid nõnda elawaks lähäb, et ta igas kohas tegudes wälja paistab.

Meie ei tohi siin weel koolidest lahkuda, waid peame paar sõna walearwamise kohta rääkima, kui ei peaks talurahwal koguniſt wõimalik olema, laste karjaskäimiseta läbi saada. Kogukondades elab igal pool wanu

ja kiduri terwisega inimesi, kes põllutööd enam ei jaksa teha, aga karjatse ammetid wõiksid pidada, ja endale igapääwast leiwapalukest teenida, mis palju mõnusam oleks kui sandikotiga ühe ukse eest teise rändada, ehk teede ääres hommikust õhtuni wedeleda ja mõõdaminejate käest kopikaid kokkukerjada, mis eamnist kõrtsidesse lähäwad. Ehk, kas meie päiwil talurahwas pisukest karjatse palka ei jõuaks tasuda? — Jah, kostawad mõningad, palgamaksmine ei ole siin ainuke asi, suurem kinnitus tõuseb sest, et meie talurahwas kõik külades ei ela, seal leitakse palju üksikuid peresi, kellel maks rängaks lähäks, kui iga pere enesele ise karjatse peaks palkama. Seda wõiks wäga arwast tarwis olla. Suurem osa üksikud pered seisawad ligistiku koos, nõnda et mitme pere kari wõib ühendatud ja ühe karjatse hooleks antud saada. Nooremaid lapsi, kes weel koolis ei käi, leitakse igas peres, need wõiksid hommikul ühte määratut paika lojuksed karjatse ette saata, ja karja tulemise aeal jälle koju ajada. Kui lojuste karjas käimise aeg waremalt nädal enne Jüripääwa alustaks ja hiljeminne kest Oktobri kuuni wältaks, se teeks kuus kuud, aga et kool nimetatud aeal kolm kuud puhkab, esimesest Jaanikuu pääwast kunni esimese Mihkli kuu pääwani, kus lapsed priid on, siis ei tuleks karjatse palka enam maksta kui kolme kuu eest, mis wistist kedagi lapse wanemaid ei koormaks. Arwame selle wasta tulu, mis kolme kuune kooli õpetuse pikendus meie lastele teeb, siis wõib iga mõtleja äramõista, et meie karjatse palgaga ja pisukese maksuga koolmeistrile lastele jäädawat